

судебно-психиатрической экспертизы / ГНЦС и СП им. В.П. Сербского. Москва, 2005. Сб. 43. С. 337-347.

11. Утехин С. В., Южанинова А. Л. К вопросу о назначении судебной психолого-медицинской экспертизы в делах по нанесению морального ущерба гражданам // Методы психологии. Ростов н/Д, 1997. Т. 3, вып. 1. С. 253-255.

Павелко (Жук) Карина,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Коваленко Ілля Олександрович,
адвокат, викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ХУЛІГАНСТВА

Освідування (ст. 241 КПК України) є самостійною слідчою (розшуковою) дією, яку розглядають як різновид слідчого огляду, специфіка якого обумовлюється його об'єктом – тіло живої особи. В теорії кримінального процесу дану слідчу (розшукову) дію відносять до групи нонвербальних, у результаті проведення яких слідчий отримує інформацію, що міститься в об'єктах матеріального світу і виражається в предметно-просторових ознаках, таких як форма, колір, обсяг тощо [4, с. 368].

Основним методом вивчення тіла освідуваної особи є звичайне спостереження за допомогою органів зору. З метою поліпшення умов спостереження можуть використовуватись різноманітні освітлювальні прилади та пристрої. Крім того можуть застосовуватися збільшувальні прилади (лупа) та світлофільтри для відшукання на тілі людини дрібних та слабо контрастних слідів [7, с. 216-217].

Характер і послідовність початкових слідчих дій у справах про хуліганство, як вірно зазначає М.І. Ніколайчик, багато в чому залежить від правильної оцінки слідчої ситуації, що склалася на момент розслідування [6, с. 5].

Дослідженню правових, організаційних, тактичних і технологічних аспектів даної слідчої (розшукової) дії приділяли увагу науковці в галузі кримінального процесу та криміналістики, зокрема, Аленін Ю. П., Єфімов М.М., Коновалова В. О., Капліна О. В., Маринів В., Попелюшко В. О.,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Савицький Д. О., Тertiшник В. М., Харченко К. О., Чаплинський, Шепітько В. Ю. та інші. Дослідниками створено надійне підґрунтя для подальших наукових пошуків правового врегулювання порядку і технології проведення освідування осіб при розслідуванні такого злочину як хуліганство. Необхідно зазначити, що певні зміни до порядку проведення освідування внесено у зв'язку із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України 2012 року.

Проте практика його застосування свідчить про наявність окремих дискусійних питань, що виникають під час його реалізації, необхідність розроблення пропозицій щодо удосконалення окремих норм і практики їх застосування в процесі кримінального провадження щодо розслідування хуліганства.

Відповідно до ст. 241 КПК України освідування - це слідча (розшукова) дія, яка проводиться слідчим або прокурором щодо підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.

Єфімов М.М. вказує, що освідування проводилось у 84% вивчених ним кримінальних справ, за якими злочинець був затриманий на місці вчинення суспільно небезпечного діяння. Крім того, за словами науковця, освідуванню підлягали і потерпілі (67%), адже в ході вчинення хуліганських дій часто мають місце випадки заподіяння тілесних ушкоджень [3].

Тобто, опираючись на дослідження Єфімова М.М. можна з впевненістю стверджувати, що освідування є найбільш поширена слідча (розшукова) дія при розслідуванні хуліганства.

В цьому контексті доречно звернутися до роботи С.О. Сафронова, який зазначав, що «...під час розслідування кримінальних справ про тілесні ушкодження завжди рекомендується проводити освідування підозрюваного, потерпілого і, в окремих випадках, свідків-очевидців. Це пояснюється тим, що в процесі розслідування імовірність необхідності встановлення факту бійки, необхідної оборони для даної категорії справ є великою» [8, с. 14].

Наведені С.О. Сафроновим моменти тісно переплітаються з розслідуванням справ по факту вчинення хуліганства. Адже ознаки слідів на тілі з часом змінюються, може мати місце самоушкодження підозрюваного, в деяких випадках неможливо встановити, хто з задіяних осіб є хуліганом – ці фактори вказують на необхідність термінового проведення освідування на початковому етапі розслідування хуліганства.

Серед об'єктів освідування при розслідуванні хуліганства можна виділити наступні :

- 1) підозрюваний, на тілі якого можуть бути особливі прикмети (татування, родимі плями, шрами);
- 2) сліди боротьби, поранення, а також інші ознаки;
- 3) потерпілий, на тілі якого можуть бути різні тілесні ушкодження і сліди злочину ((крові, сечі, інші речові доказі біологічного походження);
- 4) свідок, на тілі якого можуть бути сліди, які мають відношення до злочину.

Потрібно зазначити, що освідування для встановлення наявності певних тілесних ушкоджень повинно проводитися негайно після встановлення особи, що йому підлягає. Якщо освідування проводиться через декілька днів чи тижнів, незначні подряпини, синці за цей час зникають, а в медичних документах містяться дані лише про ті тілесні ушкодження, щодо яких проводилося лікування, і відсутні записи про незначні тілесні ушкодження [2, с. 33].

Ці незначні тілесні ушкодження, що мають здатність швидко зникати, не залишаючи слідів, можуть бути втрачені для подальшого їх використання в якості доказів. Тобто ознаки слідів на тілі зникають, або змінюються, що в деяких випадках унеможлиблює встановлення, хто із учасників події був порушником.

На тілі потерпілого також можна виявити певні сліди біологічного походження. Деякі автори та науковці вважають, що освідування потерпілого повинно проводитися тільки в тих випадках, коли його показання неточно відображають подію. Однак на нашу думку все ж такі освідування потерпілого необхідно робити у всіх випадках для встановлення істини та дійсної картини злочину.

З іншого боку, позбавлення слідчого і суду можливості виявити на тілі підозрюваного особливі прикмети і сліди захищаючи почуття їх сором'язливості, означає зробити неможливим встановлення істини багатьох кримінальних справах [5, с. 71-76]. Також деякі проблеми практичного характеру виникають й при примусовому освідуванні потерпілого.

Тому, на нашу думку, освідування підозрюваних повинно проводитися як в добровільному так й в примусовому порядках, а щодо потерпілих, то тут доцільно спробувати роз'яснити мету, ціль та значення цієї слідчої (розшукової) дії для притягнення винного до відповідальності.

Отже, освідування є обов'язковою слідчою (розшуковою) дією на початковому етапі розслідування хуліганства. Вона полягає в огляді обставин, що мають значення для кримінального провадження. В дані категорії справ освідуванню можуть підлягати як підозрюваний, так і потерпілі зі свідками.

Список використаних джерел:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 № 4651- VI // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9-10, 11-12, 13. — Ст. 88
2. Бурданова В.С. Расследование умышленного причинения вреда здоровью. – Изд. 3-е, ыспр. И доп. / В.С. Бурданова, Л.Н. Никитин. – СПб., 2010. 72.с.
3. Єфімов М.М. Особливості проведення слідчих дій на початковому етапі розслідування хуліганства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Спеціальний випуск № 1. С. 296-303
4. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х. : Право, 2013. 824 с.
5. Маринів В. Правові засади освідування особи. *Вісник прокуратури*. 2003. - № 12(30). С. 71-76
6. Николайчик Н. И. Методика расследования хулиганства : лекция / Николайчик Н. И. – Минск, 1985.
7. Харченко С. В. Особливості освідування неповнолітніх / С. В. Харченко // Актуальні проблеми розслідування злочинів [Текст] : зб. тез доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2014 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. С. 215-217.
8. Сафронов С. О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжких і середньої тяжкості тілесних ушкоджень : Наук.-практ. посіб. / С. О. Сафронов. - Х., 2003. - 174 с.

Почтова Євгенія Сергіївна,
ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ДОПОМОГИ СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ З ВИЯВЛЕННЯ СЛІДІВ БІОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ В УМОВАХ РИЗИКУ ІНФІКУВАННЯ ВІЛ, ТУБЕРКУЛЬОЗОМ АБО ІНШИМИ ІНФЕКЦІЙНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Під час проведення огляду місця події, впливають ризики інфікування слідчого ВІЛ, туберкульозом та іншими інфекційними захворюваннями, що пов'язані із детальним оглядом об'єктів, вилученням об'єктів зі слідами та самих слідів, що супроводжується тактильним контактом з ними.